



## Samorządność ma ogromny potencjał

**Paweł Tomczak**  
dyrektor Biura Związku Gmin Wiejskich RP



– Reforma administracji z roku 1990 przywróciła, po prawie 40-letniej przerwie, samorząd terytorialny w Polsce. Z perspektywy upływającego czasu reforma ta jest pozytywnie oceniana przez środowiska opiniotwórcze i eksperckie, polityków i działaczy samorządowych, ale przede wszystkim przez samych mieszkańców wspólnot samorządowych. Pomimo częstego podkreślania przez przedstawicieli centralnych władz wykonawczych i ustawodawczych wagi i rangi samorządów w rozwoju kraju i zarządzaniu lokalnym, opinie i stanowiska samorządowców są marginalizowane w głównym nurcie polityki. Ta opinia wynika m.in. z faktu przekazywania przez rząd nowych zadań samorządom bez stosownych środków na ich finansowanie, ograniczania gminom swobody realizacji zadań własnych, pomijania stanowisk organizacji samorządowych w procesach tworzenia prawa w istotnych sprawach dla rozwoju i funkcjonowania samorządu. Brakuje refleksji, zastanowienia i dyskusji nad kierunkami i drogą rozwoju samorządów terytorialnych. A przecież to działania samorządów lokalnych wpływają bezpośrednio na jakość życia każdego obywatela, której poprawa powinna być w centrum polityk rządowych. Jakość życia obywatela to: sprawna i efektywna realizacja usług publicznych, odpowiednie drogi i infrastruktura społeczna, to również wysoki poziom oświaty, kultury i ochrony zdrowia dostępny w miejscu zamieszkania. Z jednej strony, samorzady mogą się pochwalić dokonaniami na ścieżce rozwoju materialnego i społecznego swoich jednostek, a z drugiej, samorządność to ogromny potencjał drzemący głównie w możliwości angażowania społeczności lokalnej na rzecz rozwoju wspólnot samorządowych. Wielu doświadczonych samorządowców powie, że to pięknie brzmi, ale samym zaangażowaniem i dobrymi chęciami trudno osiągnąć oczekiwane cele.

Podkreślamy niezmiennie, że, zgodnie z zapisami konstytucyjnymi, na realizację zadań powinny być zabezpieczone odpowiednie środki. Aby określić ich wielkość oraz zakres zadania, należy przyjąć dla nich standardy. Możliwe, że za bardzo to zostało uproszczone, ale jest to podstawa do rozwoju gmin i realizacji ich zadań. Należy podkreślić – niezbędny jest przejrzysty system finansowania, umożliwiający realizację zadań, to chyba w sprawach zasadniczych byłyby podstawowe życzenia samorządów terytorialnych. Jednak życie nas nie rozpieszcza, nie ma, niestety, obecnie

żadnej dyskusji o dojściu do oczekiwanego modelu, ba, cięgle możemy się spodziewać „zaciśnięcia pasa” przez rząd i w konsekwencji „zamrożenia” lub zmniejszenia środków na zadania realizowane przez gminy. A ich zakres oraz koszty rokrocznie rosną. Dodając projektowane ustawy i pojawiające się różne, nowe, propozycje, które mogą na nie oddziaływać, naprawdę trudne zadanie stoi przed samorządami. Wydaje się, że jedynym obecnie sposobem na złagodzenie tej trudnej sytuacji jest zaniechanie wprowadzania wszelkich nowych zmian, które zwiększałyby zakres i koszty zadań, oraz weryfikacja obecnie realizowanych. Mówimy o doraźnych działaniach do momentu poprawy sytuacji gospodarczej Polski. Pozostaje otwarta sprawa, jak realizować niezbędne inwestycje w kontekście ograniczonych środków, zarówno własnych, jak i europejskich (z kolejnej perspektywy finansowej). Nietatwo jest nadgonić kilkudziesięcioletnie zaniedbania w rozwoju infrastruktury, szczególnie dla gmin mających niewielkie nadwyżki finansowe. Jest to odrębny temat wymagający kompleksowych rozwiązań. Należałoby m.in. rozpocząć szybkie prace wspierające gminy mające najmniejszy potencjał (w znacznej części wiejskie i miejsko-wiejskie), m.in. poprzez utworzenie Funduszu Rozwoju Obszarów Wiejskich, czy wprowadzenie subwencji środowiskowej dla gmin objętych programem Natura 2000 i innymi terenami chronionymi, która kompensowałaby ograniczenia ich rozwoju.

To tylko krótka refleksja z rozpoczynającym się 2014 rokiem i sugestie do dyskusji.

Można by było przy okazji przypomnieć o setkach samorządowych propozycji na ich lepsze funkcjonowanie. Jednak aby ta dyskusja była konstruktywna i przyniosła oczekiwane przez samorzady rezultaty, musi być po stronie rządu i parlamentu pełne zrozumienie roli, jaką samorząd terytorialny odgrywa w życiu każdego obywatela i w rozwoju kraju. Bo to on jest kluczowym elementem administracji publicznej i współbudowniczym przyszłości Polski.

Liczymy, że – podobnie jak dotychczas – szeroko zaangażuje się w tę debatę Gazeta Samorządu i Administracji. Od 15 lat GSIA jest bardzo ważnym obserwatorem i komentatorem polskiego życia samorządowego. Liczne komentarze, analizy i ekspertyzy są istotnym, cennym źródłem wiedzy i wsparciem dla wielu samorządowców w całym kraju.